

С Т А Н О В И Щ Е

от доц. Д-р Венцислава Желязкова

Нов Български Университет

на материалите, предоставени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „Доцент“ по професионално направление 3.6. „Право, специалност Право на Европейския Съюз“, в конкурс , обявен в ДВ, бр. 31 от 18.04.2017 г. за нуждите на Философския факултет към Софийския университет „Св. Климент Охридски“, като кандидат участва гл.ас. д-р Станислав Костов от Философския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“

Кандидатът гл.ас. д-р Станислав Костов участва в конкурса със следните публикации: „Компетентността на Европейския Съюз и прилагането на правото на ЕС от националните съдилища“, публикувана през 2013 г. в издание на Националния Съвет на правосъдието, студията „Конституционният съд и преюдициалното запитване до Съда на Европейския Съюз“, публикувана в сп. Юридически съвет кн. 2/2012 г. и монографичният труд „Извъндоговорна отговорност на ЕС и на държавите членки“, изд. Сиела, С., 2017 г.

I.1. Студията „Компетентност на Европейския Съюз и прилагането на правото на ЕС от националните съдилища“ разглежда съществените и основни въпроси, свързани с изключителната и споделената компетентност на институциите на ЕС и на националните органи на държавите членки. Както се посочва в предговора към труда, „познаването на проблемите, свързани с компетентността на ЕС, стои в основата на правилното прилагане на правото на ЕС от националните правораздавателни органи“. Поставената цел- да бъде ясно и точно представен и запознат правоприлагащия орган с разделението на компетентностите и механизма на създаване и действие на правото на ЕС - е постигната. Съчинението прави впечатление с логическа последователност и правна обосновааност на изложението. Авторът обосновава предоставената компетентност на ЕС с волята на държавите членки, обективизирана в Договорите, като посочва, че тази компетентност представлява съчетание на функционалния и материалния подход. Като израз на функционалния подход, съответно на теорията за имплицитните правомощия, се разглежда клаузата за гъвкавост, съдържаща се в чл. 352 от ДФЕС. При споделената компетентност на ЕС и на държавите членки се разглежда прилагането на принципа на субсидиарност и пропорционалност.

От значение за практиката е изследването на отделните области на изключителната и на споделената компетентност. Специално внимание се отделя на компетентността на ЕС и засиленото сътрудничество уредено в чл.326-334 ДФЕС, в резултат на което приетите по реда на това сътрудничество актове на правото на ЕС имат особено действие.

Това, което прави добро впечатление в представения труд, с оглед най-вече на практиката, е правната аргументация и подкрепата на посочените постановки с примери от нормотворческата дейност на ЕС и от практиката на Съда на ЕС. Определено считам, че представената студия е от полза както за юристите, които тепърва навлизат в дебрите на правото на ЕС, така и за всеки практикуващ правник.

2. Студията „Конституционният съд и преюдициалното запитване до Съда на ЕС“, публикувана в сп. „Юридически свят“ № 2/2012 г. има определено полемичен характер. Авторът застъпва тезата за необходимостта и правната обосновааност Конституционният съд да се ползва от правомощието за отправяне на преюдициално запитване. Тази теза би могла да бъде споделена, независимо от неоправдания нормативизъм, срещан както в теорията, така и в тълкувателната дейност на върховните съдилища у нас. Становището на автора, че Конституционният съд при осъществяване на определени свои правомощията е юрисдикция по смисъла на чл. 267 ДФЕС, е добре аргументирана, подкрепена и с практика на Съда на ЕС. Заслужава внимание мнението, че евентуално преюдициално запитване би могло да бъде отправено и в рамките на безспорните производства, които се развиват пред Конституционния съд. Аналитичното разглеждане на отделните хипотези дава възможност на автора да направи приемливи изводи: например за възможността/невъзможността да бъде ангажирана извъндоговорната отговорност на държава-членка за вреди, като се има предвид, че Конституционният съд се произнася с абстрактно общозадължително решение.

Мисля, че полемичният характер на студията поражда доста въпроси, на които заслужава да се обърне внимание, включително и от самия Конституционен съд.

II. Монографичният труд „Извъндоговорна отговорност на ЕС и на държавите членки“, изд. „Сиела“, 2017 г. впечатлява както със своя обем и с широкия обхват на разглежданите въпроси. До публикацията на монографията, въпроси, касаещи извъндоговорната отговорност на ЕС и на държавите членки е разглеждан в общите курсове по право на Европейския Съюз. Монографичният труд „Отговорност на държавата за нарушаване правото на Европейския Съюз“ на Александър Корнезов касае съвсем друга материя и не се отнася до проблематиката – предмет на представеното изследване.

На първо място, несъмнено трудът има огромно познавателно значение както за начинаещите юристи, така и за такива с по-голяма практика особено като се има предвид дълбочината на изследването. На следващо място изследването е от полза за усъвършенстване на правна уредба с критичния анализа на действащото у нас законодателство. И не на последно място – за всеки практикуващ юрист като се има предвид, че напоследък в практиката твърде често се спекулира със свободното ползване на решенията на Съда на ЕС, без позоваването да почива на верен анализ.

Монографията е добре конструирана от гледна точка на структура, като читателят е улеснен от логическата последователност, с която се разглежда проблематиката. Обхващат се както процесуални, така и материалноправни проблеми. Авторът използва огромна по обем практика на Съда на ЕС, въз основа на която са направени съответните изводи и са разгледани различните становища отразени в заключенията на генералните адвокати и в

самите решения. Мисля, че това е от съществено значение с оглед характера на правото на ЕС като част от правната система на всяка една държава членка и правната характеристика на решенията на Съда на ЕС.. Макар на пръв поглед да изглежда необичайно в текста да бъдат пресъздадени част от решенията на Съда на ЕС, които обсъжда авторът, считам, че този подход е удачен, тъй като това от една страна улеснява читателя, а от друга - прави съчиненията по-ясно и завършено. Впрочем, този подход се практикува широко в теоретичните и коментарни съчинения по правото на ЕС в чуждестранната правна литература.

В първите две глави авторът анализира нормата на чл. 340 ДФЕС като позитивноправна уредба на извъндоговорната отговорност на ЕС, от една страна и от друга - извъндоговорната отговорност на държавите-членки, която е съдебно творение. Във връзка с последното е разгледано развитието на практиката на Съда на ЕС от основополагащите решения *Francovich*, *Brasserie de Pecheur* и *Factortame* до *Kobler* и след това. При определяне на правната природа на извъндоговорната отговорност на ЕС се застъпва тезата, че препращането към националните правопорядъци на държавите членки, съдържащо се в чл. 340 от ДФЕС се отнася до общи принципи, свързани с отговорността на публичната власт, а не до общото деликтно право в националните правопорядъци на държавите членки. Обхватът на отговорността на ЕС практически се определя от разпоредбите на Договора, принципите, които се извличат от тях и нуждите на самия Съюз /стр. 41/. Въз основа на анализа на практиката на Съда на ЕС, се посочва, че приложението на механизма на чл. 340 ДФЕС към ситуации, в които не е налице противоправно поведение на институциите, отговорността на ЕС би могла да бъде квалифицирана като основаваща се на неоснователно обогатяване. В обобщение, авторът приема, че извъндоговорната отговорност на публичната власт /ЕС или държава членка/ така, както е установена в общностното и националните законодателства, е проява на гражданската отговорност. Въз основа на тази теза е изградено изцяло последващото изложение. И това е принципното и основно положение върху което съществува институтът, предвиден в ДФЕС и практиката на Съда на ЕС. Разбира се, с оглед спецификата на института, към основната функция – обезщетителна и стимулираща на извъндоговорната отговорност за нарушаване правото на ЕС, се прибавя и крайната цел – да бъде осигурена ефективността на правото на ЕС на територията на държавите членки /стр. 77/. Въз основа на анализа на преюдициалните запитвания и съответните решения на Съда на ЕС, основателно се приема, че проблемите, които стоят пред националните съдилища във връзка с извъндоговорната отговорност от нарушаване правото на ЕС се свежда предимно до характера на нарушението – дали е достатъчно съществено. В същото време процесуалната автономия на държавите членки поражда още по-големи въпроси и несъмнено води до противоречива практика при прилагане на един и същ институт. Направените предложения за осигуряване еднообразното прилагане на извъндоговорната отговорност от държавите членки чрез въвеждането на единни процесуални правила за този вид дела в националните законодателства или за признаване на компетентността на Съда на ЕС да разглежда такива дела, не само ми се струват трудноосъществими, както посочва авторът /стр. 80/, но смея да твърдя, че някак си не се включват в духа и принципите на ЕС относно процесуалната автономия на държавите-членки, достатъчно ясно прогласена и потвърждавана от Съда на ЕС.

С оглед по-нататъшното изложение относно материалноправните предпоставки за извъндоговорната отговорност на ЕС и на държавите членки, може да се приеме за учдачно вниманието, което се отделя на действието на нормите на правото на ЕС /глава 3/ и най-вече на хоризонталния и вертикалния директен ефект. Във връзка с действието на директивите, се приема, че може да се окаже при определени случаи единственият изход за защита на правата на физическите и юридическите лица срещу държавата да е компенсаторният механизъм на извъндоговорната отговорност на държавата. Този механизъм е субсидиарен, но в същото време правният субект не е задължен да изчерпи всички други възможни средства за защита, предоставени му от националното право, за да може да реализира извъндоговорната отговорност на държавата при наличие на материалните и процесуални предпоставки за това. Тази теза изглежда обоснована и вярна, но като се имат предвид разпоредбите на българското законодателство, включително и практиката на върховните съдилища /включително и последното Тълкувателно решение № 2 на ВАС от 27.06.2016 г./, трудно осъществима. Авторът основателно посочва, че в този случай „лицата не получават защита на самото субективно право, а обезщетение за вредите“ поради противоправно неудовлетворяване на това субективно право /стр. 93/.

Глава четвърта е посветена на възстановяване на недължимо платени публични суми, събрани както в нарушение на правото на ЕС, така и в изпълнение на незаконосъобразен акт на ЕС /незаконосъобразността се установява от общностните юрисдикции/. Изложението без съмнение има определена практическа стойност като се има предвид, че това са най-често срещаните случаи в практиката. Интересни са поставените въпроси за съотнасянето между националните разпоредби, които предвиждат определени срокове за упражняване на правото на възстановяване и тълкувателните решения на Съда на ЕС, които по принцип имат обратно действие, т.е. разпоредбата се прилага с тълкуването, което ѝ дава съда от момента на нейното влизане в сила /датата, от която се прилага/ и в този смисъл урежда и възникнали преди тълкувателния акт правоотношения в духа на самия тълкувателен акт. Отговорът е даден в практиката на Съда на ЕС в полза на процесуалната автономия на държавите членки. Струва ми се, че при анализа не се прави достатъчно ясно разграничение между давностни и преклузивни срокове /стр. 110/. Обсъден е въпросът за конкуренцията между иска за обезщетяване на вреди и искането за възстановяване на недължимо платено, съответно становището на Съда на ЕС в решението по делото Danfoss, съгласно което искът за обезщетяване на вреди може да бъде предявен едновременно с иска за връщане на недължимо платеното. С оглед на българската нормативна уредба авторът сочи, че събраните суми в нарушение на правото на ЕС би следвало да бъдат претендирани чрез иск за недължимо платени, а едва при невъзможност за постигане на възстановяването – чрез иск за обезщетение за вреди. Тезата се обосновава с материалноправните предпоставки необходими за възникване на извъндоговорната отговорност на държавата – съществено нарушение на правото на ЕС, вреда и причинна връзка.

Глава пета е посветена на интересен, полемичен и съществен въпрос за правните последици на силата на пресъдено нещо на националното съдебно решение в случай, че последното противоречи на правото на ЕС. Проблематиката е била и е предмет на разискване и обсъждане както в правната теория, така и в практиката на Съда на ЕС, като последният многократно е подчертавал, че обективните и субективни предели на *res judicata*,

както и правните последици, са въпрос на национална процесуална автономия. Мисля, че при разглеждане на проблема и обсъждане на решенията би следвало да се направи ясно разграничение между решенията, постановени при нарушение на правилата на международната компетентност, които по принцип са недопустими /спорно дали са нищожни или недопустими – въпрос, който стои и пред българското право във връзка с подведомствеността и на който е направен опит да се даде отговор с Тълкувателно постановление № 1 от 29.09.2016 г. ва ВАС и ВКС / и тези, които са „незаконосъобразни“, т.е. постановени са в нарушение на парвото на ЕС, което е част от националното право на всяка държава членка. В светлината на гореизложеното следва да се разграничи и практиката на Съда на ЕС тогава, когато националният съд постановява решения, които не попадат в неговата компетентност /решението по делото *Luccchini*/ и такива, които са постановени при нарушение на материалноправни разпоредби на общностното право /решението по делото *Kobler*/. Що се отнася до решението по делото *Asturcom Telecommunications*, което е свързано с потребителските договори и взаимодействието между държавния съд и арбитража по частноправни спорове / последният изключен от обхвата на общностната регламентация/, Съдът на ЕС по това дело изрично посочва, че националната юрисдикция би могла да се произнесе относно правните последици на влязлото в сила арбитражно решение в хода на производството по неговото изпълнение „съгласно националните процесуални норми“. Според мен, както практиката на Съда на ЕС, така и теоретичните постановки в заключенията на генералните адвокати по съответните дела, не показват тенденция за прекеспониране на принципите на равностойност и ефективност както по отношение на обективните предели /*Klausner Holz Niedersachsen C-505/14*/, така и по отношение на правните последици на силата на пресъдено нещо на националното съдебно решение /решението по делото *Tarsia C- 69/14*/. Връзката между разглеждания въпрос за действието на СПН на националното решение, постановено в нарушение на правото на ЕС, и разглежданата проблематика в монографията е добре обоснована в т. 5.3 – искът за вреди не засяга силата на пресъдено нещо на националния съдебен акт, поради разликата в предмета и основанията /стр. 138-139/. Предложението на автора за бъдеща законодателна промяна в разпоредбите на чл. 303 ГПК и чл. 239 АПК, като в основанията за отмяна се включи и „противоречие на акта с правото на ЕС“ по аналогия със съществуващата разпоредба относно решението на Европейския Съд по правата на човека, не би могло да се възприеме безрезервно; правото на ЕС е част от вътрешното право и едно такова разрешение би поставило и въпрос за отмяна на всяко едно влязло в сила незаконосъобразно решение /а такива случаи има!/. Малко по-различно е положението с ЕКПЧ, която има съвсем друг предмет и цели. Може би по-голямо внимание и повече аргументация заслужават предложенията във връзка с действие на национално съдебно решение, постановено въз основа на акт на ЕС, който впоследствие е отменен или прогласен за недействителен *ex tunc*. Следва да се има предвид, че правната сигурност включва, както определена справедливост, така и практическа оправданост, при което тълкуването на правната норма на правото на ЕС по преюдициално запитване, макар да има действие от датата на прилагане на съответната норма, не изисква окончателният съдебен акт да бъде преразгледан поради наличието на последвало тълкувателно преюдициално решение.

Глава шеста е посветена на компетентността на съдилищата по искове за обезщетяване на вреди /мисля, че това е заглавието което отговаря на съдържанието на разглежданите въпроси; „подсъдността“ има друго значение не само в българското, но и във вътрешното право на редица държави членки/. Относно разграничението на договорната и извъндоговорната отговорност с цел определяне компетентността на Съда на ЕС, съответно на Общия съд, както и на националните юрисдикции, полезно и интересно е подробното разглеждане на делото *Systran* в неговите различни фази. При дискусияното разглеждане на проблемите е анализирана и ситуацията, при която националната юрисдикция постановява, че не е компетентна да разгледа спор между частноправен субект и институция или администрация на ЕС като го квалифицира като извъндоговорен, докато Общият съд на ЕО приема обратното. Подкрепена е тезата, че при паралелната отговорност на ЕС и на държавата членка за вреди от незаконосъобразен или недействителен акт на ЕС, не е необходимо непременно изчерпване на националните средства на защита, т.е. искът пред Общия съд за вреди, причинени от ЕС, не е автоматично недопустим, като делото би могло да бъде спряно до произнасяне на националния съд; от значение е дали националното средство за защита е достатъчно ефективно. Направеният анализ относно подведомствеността на иска за обезщетение за вреди, причинени от държава членка в зависимост от това дали вредата е причинена от административен, законодателен или съдебен орган, от гледна точка на българското законодателство и оскъдната съдебна практика, е полезен и има значение за практикуващите юристи /стр. 187-188/. Интерес предизвиква предложението в случай на причинени вреди от съдебен орган и това е ВКС, делото да се разглежда от смесен състав с преобладаващо участие на съдии от ВАС /стр. 191/. Относно правната квалификация на иска за вреди от нарушаване правото на ЕС авторът поддържа становище, че основанието е именно правото на ЕС: Съдът на ЕС създава правни норми, каквито са тези относно правния институт за отговорност на държавата членка за нарушаване правото на ЕС, създадени решението по делото *Francovich* /стр. 217/. Като се има предвид правната литература относно ролята на Съда на ЕС би могло да се обсъди въпросът дали решенията на Съда на ЕС, включително и чрез създаване на общи правила, се постановяват прилагайки основни принципи, норми и общоважими правила, които се съдържат в първичното и вторично право на ЕС и в такъв смисъл доколко представлява самостоятелен източник на правото на ЕС.

Съществено място в монграфията е отделено на **материалноправните предпоставки за ангажиране отговорността на ЕС и на държавите членки /Глава осма - стр.223- стр.350/**. При оценката на развитието на практиката на Съда на ЕС, както и на ограниченията, предвидени в българското право чрез разпоредбите на ЗОДОВ и Тълкувателно решение № 2/27.06.2015 г., авторът приема, че един рестриктивен национален режим на извъндоговорната отговорност на държавата не би могъл да осигури пълното действие на правото на ЕС на територията на държавите членки /стр. 236/. Подробно са разгледани трите основни елемента на фактическия състав, пораждащ отговорност за вреди на публичноправните институции: неправомерно поведение на институциите на ЕС или на публичноправните органи на държавата-членка, което неправомерно поведение би могло да има различни проявни форми; вредата и нейните разновидности; причинната връзка. Ищец в производството за реализиране на извъндоговорната отговорност на ЕС или на държавата

членка е частноправният субект, поради което правната норма, която е нарушена следва да създава определени права за частноправните субекти; разгледани са различни хипотези. Неотправянето на преюдициално запитване от националния съд не установява извъндоговорната отговорност на държавата като автоматична последица. Впрочем това е прието и в Решение на СГС по гр.д. 1782/2013 г. във връзка с предявен иск срещу ВАС за извъндоговорна отговорност поради нарушение правото на ЕС. Основна характеристика на противоправното поведение, изразяващо се в нарушение на правото на ЕС, което е установена от практиката на Съда на ЕС е, че нарушението следва да бъде „достатъчно съществено“ и да не бъде оправдано от легитимни съображения. Приема се, че определящ критерий за квалифициране на нарушението като достатъчно съществено е свободата на преценка, с която разполага въпросната институция или държавата; винаги, когато за държавата или институцията не съществува свобода на преценка при неспазване на общностното право вече е налице достатъчно съществено нарушение /стр. 254/. В подкрепа на поддържаната теза са разгледани различни случаи /аз бих ги нарекла различни проявени форми на нарушението/, като същите са изведени от съдебната практика на Съда на ЕС: незакопсъобразност на директива, на акт за въвеждане на временни антидъмпингови и компенсаторни мита, на акт на Комисията /или непостановяване на такъв акт/ във връзка с правомощията ѝ по чл. 101 ДФЕС.

В същата структурна последователност са разгледани и различните хипотези на достатъчно съществено нарушение на общностното право от публичните органи на държавите членки, като изрично е подчертано, че съществуването и обхватът на преценка се определя по отношение на общностното право, а не по отношение на националното право /стр. 285/: нетранспониране на директива; несъобразяване на държавата с постановен акт на Съда; нарушение извършено от националния съд. Във връзка с направената до известна степен основателна констатация за това, че българските съдилища от последна инстанция не изпълняват задължението си за отправяне на преюдициални запитвания /което е едно от основанията за отговорност на държавата поради нарушение от съда на общностното право/, мисля че предложението за промяна на практиката на Съда на ЕС, при което да бъде установено, че националният съдебен акт, постановен в нарушение на правото на ЕС не се ползва със сила на пресъдено нещо /стр. 305/ е доста пресилено с оглед принципната постановка за процесуалната автономия на държавите членки.

Обстойно е разгледан и другият елемент от фактическия състав за възникване на извъндоговорната отговорност на ЕС и на държавите членки – характеристиката на вредата като такава /действителна и сигурна/. Някак ми се струва изкуствено обособяването на „необичайна и особена вреда“. Би било добре да бъде направено по-ясно разграничение /ако е възможно/ между „бъдеща вреда“, „пропуснатата полза“ и „загуба на възможност“ /стр. 309, стр. 315 и 317/. Интересен е въпросът за неимуществените вреди особено по отношение на юридическите лица, което е един доста обсъждан въпрос както в международното частно право, така и в националното право на държавите членки и в този смисъл практиката на Съда на ЕС, съответно на Общия съд, би била твърде полезна. С оглед обезщетителната функция на извъндоговорната отговорност за нарушаване на правото на ЕС и възможността за поправяне на вредите, мисля, че дадената квалификация „обезщетение в натура“ не отговаря на същността на разгледаните казуси: привременните мерки за въздържане от

действие при нарушение на търговската марка, отмяната на незаконосъобразния акт, последващо приемане от държавата на транспониращ директивата акт. Тези действия по-скоро са свързани с характера на нарушението и се предприемат с оглед предотвратяване на по-нататъшни вреди, не толкова до „обезщетяване в натура“. Спорно е също изразеното становище на ВКС за това дали претендираната лихва от датата на увреждането до датата на предявяването на исковата молба не представлява самостоятелна претенция, макар и акцесорна /стр. 330/.

Задълбочено е изследван и най-трудният елемент, необходим за възникване на извъндоговорната отговорност – причинната връзка между противоправното поведение и вредата, която е предмет на преценка от правоприлагащия орган във всеки конкретен случай, а това от своя страна оправдава казуистичния подход. В същия ред следва да бъде преценявано и съпричиняването от увреденото лице в смисъл на неполагането на разумна грижа за избягване на вредите, включително дали се изисква от увердените лица всеки път да използват всички правни средства за защита, с които разполагат, при положение че това би било прекомерно трудно /стр. 344 – Дело С-445/06 Danske Slagterier/. Заслужава обсъждане хипотезата за нарушаване правото на ЕС от държава членка в случаи, че не е осъществен контрол върху действията на частноправни субекти, които са създали препятствие пред свободното движение на стоки; на тази хипотеза е обърнато внимание във връзка с действията на гръцките превозвачи при блокиране на трансевропейските пътища.

Глава девета е посветена на погасителната давност при иска за обезщетение за вреди от ЕС и от държавите членки – срок, начало, прекъсване и спиране. Като се имат предвид различните вредоносни действия, както и различният характер на вредите са разгледани типични хипотези. От тази гледна точка са обсъдени и съответните разпоредби на българското право.

Определено следва да се подчертае практическото значение на **глава 10** относно разносните по делата за обезщетяване за вреди поради нарушение на общностното право. Известно е, че този проблем стои и пред българските съдилища видно от разпоредането за образуване на Тълкувателно дело № 2/2015 г. по описа на ВКС и отправените преюдициални запитвания от Административен съд – Варна и Районен съд – София. Полезен и заслужава подкрепа анализът на българското законодателство, което макар да се намира в раздела за разносните, в действителност се отнася до много-по основния въпрос за подведомствеността на исковите за обезщетение за вреди и за приложимия процесуален ред за разглеждане на споровете срещу законодателни и административни органи.

В последната част от монографията се разглежда въпросът за отговорността на частноправните субекти за нарушаване правото на ЕС. Въпросите, които попадат тук имат частноправен характер и добре е, че авторът ги поставя, макар същите да не се обхващат, стриктно погледнато, от предмета на изследването. От една страна, твърде често в практиката правните субекти основават претенциите си директно на правото на ЕС /може би защото звучи по-убедително за съда/ без в действителност претенцията им да има такова основание. Тук обаче са разгледани именно хипотезите, при което субективното право да се търси обезщетение за вреди възниква пряко от неспазване разпоредбите на правото на ЕС относно конкуренцията. Що се отнася до компетентния съд, приложимото право към тези

правоотношения, то въпросите са предмет на заслужаваща внимание практика на Съда на ЕС, която не би могла да бъде предмет на този труд.

Като съществена положителна страна на монографията заслужава да бъде отбелязана ясната теоретична обосновка на изводите, които са направени при задълбочено познаване както на теоретичните виждания в областта на правото на ЕС, така и на подробно, аналитично изследване на практиката на Съда на ЕС. Поддържам становището, че представеният монографичен труд има определена научно-теоретична стойност и като самостоятелно изследване има своето заслужено място в българската правна литература. Някои от тезите на автора са предпоставка за дискусия по редица проблеми. Мисля, че трудът има и практическо значение, като е от полза за практикуващите юристи с богато представената практика на Съда на ЕС и съответно нейният анализ.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Имайки предвид гореизложеното, предлагам Станислав Кръстев Костов да бъде избран за доцент по професионално направление 3.6. Право /Право на Европейския Съюз/.

15.08.2017 г.

Член на научното жури:

Доц. Д-р Венцислава Желязкова

